



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ



Кафедра історії, археології,
інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність: 032 «Історія та археологія» Освітньо-професійна програма: «Історія та археологія»
Викладач	Олена КОЛОМІЄЦЬ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний телефон	+38(095) 377-65-70
Е-mail:	kolomietselena1964@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки. Змістових модулів – 2. Форма контролю: іспит. Загальна кількість кредитів – 4; годин – 120; зокрема: лекції – 32 години; практичні заняття – 32 години; самостійна робота – 56 годин. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська. Рік викладання – 2024/2025
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіка, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, за домовленістю
Пререквізити	Потребує базових знань з «Історії України»

1. Мета викладання дисципліни

Мета викладання дисципліни: формування у студентів системи знань про особливості виникнення та джерела української культури, закономірності розвитку культурно-історичного процесу в Україні; з'ясування сутнісних ознак духовної культури нашого народу, її гуманістичної спрямованості, глибокого демократизму, творчого характеру; розгляд української культури в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій у ній.

Предмет вивчення дисципліни: особливості становлення та розвитку української культури на різних етапах української історії.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів з етнічними процесами на території України, умовами формування та розвитку вітчизняної культури як самобутньої культури українців;
- визначення особливостей історичного розвитку української культури;
- формування уявлення про українську культуру як частину всесвітнього культурного процесу, виявлення її зв'язку з соціальними, політичними, цивілізаційними, побутовими, мистецькими явищами і процесами.

Основне завдання вивчення дисципліни – формування **компетентностей** (інтегральної, загальних, спеціальних), важливих для особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти тощо).

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання:

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

Соціальні навички (soft-skills):

Здатність здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал.

Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи розв'язання проблеми.

Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО <http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ <http://www.kntu.kr.ua/doc/dobro.pdf>.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Розвиток української культури від ранніх форм до кінця XVIII ст.			
Тема 1. Феномен української культури. Предмет і завдання курсу. Поняття і суть національної культури. Особливості українського менталітету та самобутність української культури. Гуманістичні цінності в українській культурі. Місце української культури в контексті розвитку світової культури	4	2	4
Тема 2. Передумови розвитку української культури. Поняття про етнос, народ, націю. Різноманіття ознак етносу. Специфіка етнокультурних цінностей. Проблема українського етногенезу. Основні етапи розвитку української культури. Національне і загальнолюдське в культурі та бутті етносу	2	2	4

<p>Тема 3. Дохристиянська доба вітчизняного культурно-історичного поступу. Ранні форми культури на українських землях. Трипільська культура. Українська культура на перехресті скіфо-сарматського та античного світів. Пам'ятки скіфської культури. Культура античних міст-полісів в Північному Причорномор'ї. Культура східних слов'ян дохристиянського періоду. Матеріальна культура слов'янських племен: господарство, побут, спосіб життя. Язичницький світогляд як частина загальнолюдського комплексу первісних вірувань, звичаїв, обрядів. Епічно-міфічно-билинний характер слов'янського мистецтва</p>	2	2	4
<p>Тема 4. Соціокультурний розвиток Києво-Руської держави та Галицько-Волинського князівства. Києво-Руська держава – якісно новий етап у розвитку слов'янської культури. Хрещення Русі, соціокультурні наслідки цієї події. Державність і правова культура. Розвиток писемності в Києво-Руській державі, поширення освіти. Наукові знання. Література і літописання. Давньоруське мистецтво. Музична культура. Культурно-політичний сенс роздрібненості. Культура Галицько-Волинського князівства. Культурна спадщина Києво-Руської держави та сучасні дискусії про її спадкоємців. Значення культури Києво-Руської держави у становленні і розвитку української культури</p>	2	2	4
<p>Тема 5. Культура України в XIV – першій половині XVII ст. Суспільно-політичні та історичні обставини розвитку української культури. Культурні впливи. Ренесанс в українській культурі. Розвиток книгодрукування. Виникнення православних братств та рух за реформу церкви і освіти. Петро Могила та його спадщина. Острозький культурно-освітній центр</p>	2	2	4
<p>Тема 6. Козаччина як культурний феномен. Причини та джерела виникнення українського козацтва. Утворення козацького стану. Філософія козацького життя. Культура запорозького козацтва: козацька демократія, військова справа, обряди та звичаї, культи та цінності. Музично-поетична творчість козацької доби. Українські пісні й думи</p>	2	2	4
<p>Тема 7. Українська культура кінця XVII – XVIII ст. Історичні умови розвитку культури. Козацька автономія і піднесення соціальної та культурної активності українського народу. Освіта та наукові знання. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії. І. Мазепа як меценат і культурний діяч. Книгодрукування, література. Художня культура України XVII – XVIII ст. Українська діаспора в Росії</p>	2	2	4
<p>Тема 8. Феномен українського бароко. Державотворчі і культуротворчі процеси в Україні XVII – XVIII ст. Гуманістична спрямованість української культури епохи бароко. Бароко як відображення патетики національно-</p>	2	2	4

визвольної боротьби. Характерні риси бароко. Своєрідність українського бароко у літературі, архітектурі, живописі, музиці. Григорій Сковорода як явище української барокової культури			
Змістовий модуль 2. Українська культура нової і новітньої доби			
<p>Тема 9. Національно-культурне відродження України XIX – початку XX ст.</p> <p>Українське національне відродження, його джерела, чинники та основні етапи. Дослідження української історії та фольклору. Українська мова і література. Галицьке відродження. «Руська трійця». Кирило-Мефодіївське братство. Розвиток суспільно-політичної та історичної думки. Роль Тараса Шевченка у становленні української культури.</p> <p>Українська культура в боротьбі за утвердження етнічної і культурної самобутності народу. Журнал «Основа». Громадівський рух. Хлопомани. Громадське та культурне життя на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Модерністичний етап національно-культурного відродження</p>	4	2	4
<p>Тема 10. Українська культура України XIX – початку XX ст. Світоглядні засади та головні напрямки розвитку української культури XIX – початку XX ст. Освіта і наука в системі культури. Література в боротьбі за утвердження культурної самобутності українського народу. Тарас Шевченко в українській і світовій культурах. Образотворче мистецтво та архітектура. Музична культура. Театральна культура</p>	2	2	4
<p>Тема 11. Українська культура першої половини XX ст. Особливості культурного розвитку України на початку XX ст. Проблема духовного відродження нації як необхідна умова консолідації українського народу в його боротьбі за національне і соціальне визволення.</p> <p>Культура в роки боротьби за державну незалежність України (1917 – 1921). Культурні перетворення у перші роки радянської влади. Політика українізації та її вплив на культуру. Українське національно-культурне відродження 20–30-х років XX ст. Терор 30-х та кінець українізації. «Розстріляне відродження». Тоталітаризм і культура</p>	2	2	4
<p>Тема 12. Українська національна культура в тоталітарній державі. Українська культура в роки Другої світової війни. Літературні і мистецькі процеси в умовах ідеологічних репресій (друга половина 40-х – перша половина 50-х рр. XX ст.). Культура і духовне життя України часів хрущовської «відлиги». Роль діячів культури в зародженні руху опозиції. Громадсько-літературний рух «шістдесятників». Русифікаторський наступ тоталітарної держави на духовність українського народу в 70–80-х рр. XX ст. Особливості українського мистецтва періоду «соцреалізму».</p>	2	4	4

Тема 13. Сучасні соціокультурні трансформації. Характеристика сучасної соціокультурної ситуації. Тенденції культурної універсализації. Формування культури інформаційного суспільства. Сучасна масова культура, її цінності. Розвиток української культури в контексті постмодерну. Проголошення незалежності України та формування нової соціокультурної ситуації в Україні. Національно-культурне будівництво. Проблема збереження культурної спадщини	2	4	4
Тема 14. Сучасна українська культура та її входження у світовий простір. Загальнолюдське і національне в цінностях сучасної культури. Соціально-культурна модернізація українського суспільства й перспективи розвитку української культури. Художні напрями в українському мистецтві на початку ХХІ ст. Інтеграція сучасного українського мистецтва в європейський і світовий культурний простір. Культурні надбання української діаспори. Духовні орієнтації студентської молоді України та способи виховного впливу на молодіжну субкультуру	2	2	4
Разом	32	32	56

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, рубіжний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: третій семестр – іспит.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі у формі екзамену – складає 30 балів.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі іспиту становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового іспиту. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового іспиту робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на іспиті, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

«відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

«задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік, курсова робота, проект, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
А	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
В	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
С	ДОБРЕ – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
Д	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
Е	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2 (незадовільно)	Не зараховано	35 – 59
Ф	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf> (С. 28–35).

6. Рекомендована література

Основна література

1. Гомотюк О. Є. Історія української культури: навч. посіб. / О. Є. Гомотюк, Н. І. Білик, Н. М. Юрчак, О. Я. Калакура. Тернопіль: Астон, 2012. 110 с.

2. Греченко В. А., Кислюк К. В. Історія української культури / В. А. Греченко, К. В. Кислюк. К.: Кондор, 2016. 352 с.
3. Історія української культури; навч. посібник для студентів і курсантів ВНЗ МВС України / авт. кол. за ред. М. П. Гетьманчука. Вид. 2-ге доп. та перероб. Львів, 2015. 404 с.
4. Історія української культури: підручник / В. А. Качкан, О. Б. Величко, Н. М. Божко та ін. 4-те видання. К.: «Медицина», 2021. 368 с.
5. Історія української культури: у 5-ти т. – К.: Наукова думка, 2001.
6. Калашникова О. Л. Історія української культури: навч. посіб. / О. Л. Калашникова. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2011. 245 с.
7. Павлова О. Ю. Історія української культури / О. Ю. Павлова. К.: Центр учбової літератури, 2022. 340 с.
8. Пальм Н. Д. Історія української культури: навч. посіб / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
9. Передерій І. Г. Історія української культури: навч. посіб. / І. Г. Передерій, О. В. Тевікова, А. В. Нарядько; за ред. І. Г. Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
10. Сабадаш Ю. С., Нікольченко Ю. М., Дабло Л. Г. Історія української культури: курс лекцій для студентів спеціальності 034 «Культурологія» / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаша. Київ: Ліра-К, 2020. 168 с.
11. Сідлецька Т. І. Історія української культури: посібник / Т. І. Сідлецька. Вінниця: ВНТУ, 2016. 119 с.
12. Хома І. Я., Сова А. О., Мина Ж. В. Історія української культури; навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 356 с.
13. Художня культура України: навч. посіб. / Л. М. Масол, С. А. Ничкало, Г. І. Веселовська, О. І. Онищенко; за заг. ред. Л. М. Масол. К.: Вища школа, 2006.
14. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури: навч. посіб. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська; наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2006.

Додаткова література

1. Антонович Д. Українська культура / Д. Антонович. К., 1993.
2. Безклубенко С. Д. Українська культура: погляд крізь віки: історико-теоретичні нариси / С. Д. Безклубенко. Ужгород: Карпати, 2006. 17.
3. Богданов В. О. Історія духовного музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. / В. О. Богданов. Х.: Основа, 2000.
4. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О. та ін. Українська культура в європейському контексті / Ю. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук. К.: Знання, 2007.
5. Букач В. М. Історія української культури. Підручник: методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти / В. М. Букач. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с.
6. Висоцький О. Ю. Історія української культури: навч. посіб. / О. Ю. Висоцький. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с.
7. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Тимашевська Л. Г. Історія культури: навч. посіб. / наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2004.
8. Гриценко Т. Б., Кондратюк А. Ю., Мельничук Т. Ф. Культура в епоху промислового перевороту та соціальних зрушень / Т. Б. Гриценко, А. Ю. Кондратюк, Т. Ф. Мельничук. К.: НАУ, 2006.
9. Дмитренко В. А., Дмитренко В. І. Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 034 «Культурологія» освітнього ступеня бакалавр / укл.: В. А. Дмитренко, В. І. Дмитренко. Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Ч. 1. 36 с.
10. Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні / Я. Д. Ісаєвич. Л., 1983.

11. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич. Львів, 2002.
12. Історія української культури / за ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 1999.
13. Комплексне дослідження духовної культури слов'ян / під ред. Русанівського В. М. та ін. К., 2004.
14. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. К.: ЦУЛ, 2003.
15. Костюк О., Федорук О., Мосаковський С. та ін. Українське барокко та європейський контекст. К.: Наукова думка, 1991.
16. Кримський С. Б. Архетипи української культури / С. Б. Кримський. *Феномен української культури: методологічні засади осмислення*. К.: Фенікс, 1996. С. 91–112.
17. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
18. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість: підручник / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. К.: Знання-Прес, 2003.
19. Макаров А. М. Світло українського барокко / А. М. Макаров. К.: Мистецтво, 1994.
20. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. К.: Обереги, 1992.
21. Меднікова Г. С. Українська та зарубіжна культура ХХ ст.: навч. посіб. К.: Знання, КОО, 2002.
22. Огієнко І. Українська культура / І. Огієнко. К.: Абрис, 1991.
23. Попович М. Нарис історії культури України / М. Попович. К.: Артєк, 1998.
24. Сушко А. І., Краснополська Т. М. Історія української культури / А. І. Сушко, Т. М. Краснополська. Одеса: Фенікс, 2018. 62 с.
25. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / за ред. М. М. Заковича. К.: Знання, КОО, 2000.
26. Українська та зарубіжна культура: підручник / за ред. О. Лозового. Харків, 2005.
27. Хижняк З. І. Києво-Могилянська академія / З. І. Хижняк. К.: Вища школа, 1981.
28. Шабанова Ю. О., Тарасова Н. Ю., Дичковська О. Я. Історія української культури: навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2012. 141 с.

Інформаційні ресурси

Конспект лекцій з історії та культури України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studies.in.ua/is-torijata-kultura-ukrainy-lekcii.html>

Культура та мистецтво України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://histua.com/knigi/narisi-z-istorii-ukraini>

Культура України. Електронна Бібліотека [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://elib.nplu.org/>

Словник основних термінів української та зарубіжної культури [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ua.convdocs.org>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.